

Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile

SARİHATİPZADELER

Editör / Alim YILDIZ

Buruciye Yayınları
Sivas - 2011

BURUCİYE YAYINLARI

Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile

Sarıhatipzadeler

ISBN:
978-605-5564-04-9

DİZGİ/KAPAK
ASİTAN
bilgi@asitan.com
+90 346 225 03 41
SİVAS

BASKI
Esform Ofset Ltd. Şti.
+90 346 226 24 21
SİVAS

DAĞITIM
BURUCİYE YAYINLARI

Sultanşehir Kültür Sanat Derneği
Belediye Sitesi / SİVAS

İÇİNDEKİLER

İBRAHİM ASLANOĞLU'NUN SİVAS MEŞHURLARI'NDA SARIHATİPZÂDELER	
Ali Aksu	3
SARIHATİPZÂDELERE AİT ÜÇ VAKFIYE	
Ebubekir Siddık Yücel	13
SİVAS ŞER'İYYE SİCİLLERİ'NE GÖRE SARIHATİPZÂDELER	
Talip Mert	33
SARIHATİPZÂDE AİLESİ	
Uğur Sarısözen	55
SARIHATİPZÂDE AİLESİ ŞAİRLERİ	
Alim Yıldız	87
SİVASLI SARIHATİPZÂDELER AİLESİNE AİT YAZMA BİR MECMUA	
Âdem Ceyhan	107
EDEBİYATIMIZDA FİHRİST-İ ŞÂHÂNLAR VE SİVASLI AHMED HAMDİ'NİN FİHRİST-İ ÂL-İ OSMÂN'I	
Mehmet Arslan	143
AHMED HAMDİ'NİN KASİDELERİ	
Recep Toparlı	157
MÜFTÜ ABDULLAH EFENDİ'NİN İKİ RİSALESİ	
Ali Avcu	165
SARIHATİPZÂDE SEYYİD EL-HAC NUMAN EFENDİ	
Salih Şahin	179
SARIHATİPZÂDELERDEN NUMAN SÂBİT EFENDİ VE BİLİNMEYEN MİRÂCİYESİ	
Hakan Yekbaş	233
SİVASLI NUMAN EFENDİ ve YEVMU'L-HACCİ'L-EKBER ADLI RİSALESİ	
Abdullah Kahraman	273

NUMAN SABİT'İN SELAM RİSALESİ	
Halis Demir	287
NUMAN EFENDİ'NİN RİSÂLETÜ'L-İ' TİKÂFİYYE RİSALESİ'NİN METOT ve MUHTEVA BAKIMINDAN İNCELENMESİ	
Ünal Kılıç	301
NUMAN SABİT'İN HUSUN VE KUBUH RİSALESİ	
M. Kazım Arıcan	313
RİSÂLETÜN Fİ HAKKI'Ş-ŞİİR	
Galip Yavuz	323
NUMAN EFENDİ'NİN İKİ RİSALESİ ÇERÇEVESİNDE TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ	
Kadir Özköse	331
SİVAS MÜFTÜSÜ ABDURRAUF EFENDİ	
Recep Çelik	355
MUZZAFFER SARISÖZEN'İN TÜRK HALK MUSİKİSİ USÛLLERİ KİTABINDAKİ USÛLLERİN KLASİK TÜRK MUSİKİSİ USÛLLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI	
Erol Başara	369
MUZZAFFER SARISÖZEN'İN DERLEDİĞİ HALK EZGİLERİNİN MAKAM DİZİLERİ	
İrfan Karaduman	379
MUZZAFFER SARISÖZEN'İN DERLEDİĞİ EZGİLERİN SOLFEJ EĞİTİMİNDE KULLANILABİLİRLİĞİ	
Özlem Özaltunoğlu	393
SİVAS MÜFTÜSÜ SARIHATİPZÂDE MEHMED SABRİ SARISÖZEN	
Recep Çelik	409

SARIHATİPZÂDELERDEN NUMAN SÂBİT EFENDİ VE BİLİNMEYEN MİRÂCİYESİ

Hakan Yekbaş*

GİRİŞ

Araplara ait meşhur bir sözde şöyle söylenir: “Şerefü'l-mekân bi'l-mekân”. Yani bir mekânın şerefi, orada oturan insanlardan gelir. Yoksa toprağın, taşın, ağacın, bahçenin, binanın bizâtihi kendine ait bir kutsallığı yoktur. Mekânı yücelten, orayı şenlendiren, orayı nemâlandırın, oraya ruh ve hayat veren orada ikâmet eden insandır. Çünkü insan, Kur'ânî bir ifadeyle söylemek gerekirse eşref-i mahlûkattır.

Bu yüzdendir ki şehir denilince akla sadece binalar, yollar, köprüler, elektrik, su... gibi medeniyet alâmeti sayılan unsurlar akla gelmemelidir. Bunlardan daha önemlisi yaşanan mekânın kimliğini oluşturan ruhdur. Bir şehrin ruhu ise, kültürüdür. O şehrin tarihi, coğrafyası, tabiatı, iklimi, folkloru, türküleri, fıkraları, destanları, masalları, duaları ve bedduaları, deyimleri, atasözleri, ağız özellikleri, âdeti, yaşam biçimi ve en önemlisi yetiştirdiği büyük ilim, kültür ve sanat adamları; yaşanan mekânın ruhunu oluşturmaktadır.

Unutulmamalıdır ki bir şehre, insanlar kimlik kazandırır. Bu çerçevede birçok coğrafyada birçok şehir; ilim, kültür, sanat alanlarında bütün insanlığa hizmet etmiş önemli isimlerle birlikte anılmaktadır. Geleceğimizde öyle Buharîler vardır ki Buhara'ya, öyle Semerkandîler vardır ki Semerkant'a, öyle Bağdadîler vardır ki Bağdat'a ve öyle Sivasîler vardır ki Sivas'a bedeldir. Bugün Konya denilince Mevlana, Bursa denilince Emir Sultan, Kırşehir denilince Ahi Evrân, Ankara denilince Hacı Bayram-ı Velî gibi isimler aklımıza geliyorsa; bu isimlerin yaşadıkları şehre kattıkları ruhla ilgilidir.

İşte Anadolu'nun kadim şehirlerinden olan Sivas da geçmişte büyük ilim ve kültür adamları yetiştirmiş şehir ruhuna sahip bir mekândır. Selçuklular ve Osmanlılar döneminin önemli kültür merkezlerinden olan Sivas; yetiştirdiği âlimler ve şairlerle ismi anılmış bir şehirdir. Bu itibarla

* Türk Dili Okutmanı, Cumhuriyet Üniversitesi Türk Dili Bölümü.

Osmanlılar döneminde Sivas'ın edebiyat geçmişine baktığımızda bazı ailelerin birçok şair çıkardığını görmekteyiz. Molla Hüsrev ailesi, Şemseddin Sivasî ailesi, Mor Ali Baba ailesi, Şeyh Hâlid ailesi, Külhaşoğulları... gibi birçok aile; edebiyat alanında Sivas'a önemli katkılarda bulunmuştur. Bunlar arasında Sarıhatipzâdeler veya Saçlıfendiler olarak da bilinen ailenin, kültür ve edebiyat tarihi açısından değerli isimler yetiştirdiğini görmekteyiz. Başta Ahmet Hamdi Efendi olmak üzere; Numan Sâbit, Abdullah (Evliya) Efendi, Hüseyin Hüsnu Efendi, Abdülkadir Sarısözen ve Muzaffer Sarısözen gibi şahsiyetler, Sivas'ın ilim ve kültür hayatına önemli katkılarda bulunmuş kişilerdir. Vehbi Cem Aşkun, bu aileye mensup olan bireylerin hemen hepsinin güzel sanatlardan birine aşına olduğunu çoğunluğunun şiirle uğraştığını ifade etmektedir.¹

Numan Sâbit Efendi Kimdir?

Sivas'ın meşhur müftülerinden olan Numan Efendi, 1692 veya 1696 yılında Sivas'ta dünyaya gelmiştir.² Babası; şair, müderris, müftü ve Ulu Cami'nin mütevellilerinden olan Ahmet Hamdi Efendi'dir.³

Eğitimi amcası Abdullah Efendi'den alan Numan Efendi, babası gibi şair ve müderristir. Aynı zamanda Sivas müftülüğü görevinde bulunmuştur. Şiirlerinde Sâbit mahlasını kullanmıştır. Kaynaklarda, Numan Efendi'nin Sâbit mahlasını seçmesinin sebebi olarak İmam-ı A'zam'ın adının Numan bin Sâbit olmasından kaynaklandığı bildirilmektedir. Şair, bu mahlası aldıktan sonra Numan Sâbit ismiyle anılmaya başlanmıştır.⁴

Numan Efendi, 1182/1768 yılında vefat etmiştir. Mezarı; kurduğu kütüphane ile çeşme arasında ve bugün Ulu Cami'nin batısında bulunan bir apartmanın alt tarafındaki aile kabristanındadır.

Vehbi Cem Aşkun, şairin çocuğu olmadığını söylemektedir.⁵ Fakat Numan Sâbit'in kaleme aldığı bir mecmuada yer alan tarih manzumesinden, şairin Esat ve Emin adında iki çocuğunun olduğunu öğrenmekteyiz.⁶

1 Vehbi Cem Aşkun, Sivas Şairleri, Kâmil Matbaası, Sivas 1948, s. 168.

2 İbrahim Aslanoğlu, Sivas Meşhurları, Cilt: II, Sivas 1000 Temel Eser, Sivas 2006, s. 331; Vehbi Cem Aşkun, age, s. 170.

3 İbrahim Aslanoğlu, Sivas Meşhurları, Cilt: I, Sivas 1000 Temel Eser, Sivas 2006, s. 427.

4 İbrahim Aslanoğlu, age, Cilt: II, s. 331.

5 Vehbi Cem Aşkun, age, s. 171.

6 Müftü Numan Efendi Mecmuası, Ziya Bey Kütüphanesi, 0189, v. 6b.

Numan Sâbit Efendi, 1758 yılında Ulu Cami'nin yanındaki konağının yanına kendi adıyla anılan bir kütüphane yaptırmış ve yine oraya bir de çeşme inşa ettirmiştir. Numan Sâbit'in kârgir ve üzeri kubbeli bir şekilde yaptırdığı kütüphanenin kapısı üzerinde adi taşta kazılmış kitabe şu tarih manzumesi yazılıdır:

Cenâb-ı Hazret-i Nu'mân Efendi müftî-i zî-şân
Binâ etdi rızâullah için ecrin vire Subhân

Tamâm oldukda Fehmî noktadâr ile didüm târîh
Kütübhâne mükemmel oldı mes'ûd eylesün Rahmân

1172/1758⁷

1930'lu yıllara kadar hizmet veren bu kütüphane binası yıkılmış ve burada bulunan kitapların bir kısmı Ziya Bey Kütüphanesine geçmiştir. Fakat bu kitapların birçoğu bugün kaybolmuş vaziyettedir.⁸

Numan Sâbit Efendi'nin kütüphane dışında bir de ev hamamı yaptırdığı bilinmektedir (**Fotoğraf: 1**). Hamam, halk arasında *Sarı Sözen Şeyhlerinin Ev Hamamı* olarak da tanınmaktadır. Ev hamamları; sınırlı sayıda insanın yıkanması için tasarlanmış, saray, köşk, konak, kervansaray, tekke, kışla gibi yapıların içerisinde bağımsız ya da yarı bağımsız planlanmış hamamlardır. Bu tür hamamların, az sayıda kişinin yıkanması amaçlandığı için genellikle soyunmalık ve sıcaklıktan veya ılıklik, sıcaklık ve halvet eş odalardan meydana geldiği görülmektedir. Saray, köşk ve konak hamamları; saraylarda ve konaklarda yaşayan insanların temizlenme ihtiyaçlarını karşılayan hamamlardır. Halk hamamlarından mimari olarak farklılık gösteren bu hamamlarda altın ve gümüş kullanımı, süs olarak da çini ve işçiliği özel mermer kullanımı ön plandadır. Kurnalar, çeşmeler, sedirler hep özentili ve özeldir. Ev hamamları, genellikle soyunmalık ve sıcaklıktan meydana gelmişlerdir.⁹

Numan Efendi Ev Hamamı, Uluanak Mahallesi 2. Sokak'ta, Ulu Cami'nin kuzeybatısındadır. Hakkı Acun bu hamamın, Numan Efendi vakıflarından ve yan yana iki kubbeli mekândan oluştuğunu söylemektedir. Ev hamamının birinci kubbesi tamamen yıkılmış, ikinci kubbesinin

7 Rıdvan Nafiz-İsmail Hakkı, Sivas Şehri, (hızl: Recep Toparlı), Seyran Yay., Sivas 2005, s. 155-156.

8 Alim Yıldız, "Sivashlı Şair Bir Aile Sarıhatipzadeler ve Numan Efendi", Sultan Şehir, Buruciye Yayınları, Sayı: 4, 2007, s. 38.

9 Birsan Erat, "Anadolu'da Türk Hamam Mimarisi", Osmanlı Ansiklopedisi, Cilt: X, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s. 398.

de yalnız kubbeye geçiş elemanları ile iki duvarı ayakta kalmıştır¹⁰ (**Fotoğraf: 2**). Günümüzde ise bu ev hamamının yerine apartman yapılmıştır.¹¹

Numan Sabit Efendi'nin aile kabri, bugün iki tarafı duvarlarla çevrili, diğer iki tarafı beton bir bina ve üzeri açık bir şekildedir. Harap durumundaki bu duvarlar, 1978 yılında aslına uygun bir şekilde onarılmıştır. Üst tarafı açık olan kabirlerin yola bakan duvarlarında pencereler bulunmaktadır (**Fotoğraf: 3**). Hazirenin giriş kapısı ise batı yönündedir. Giriş kapısının üstünde ise bir kitabe yer almaktadır (**Fotoğraf: 4**). Güney doğu yönünde ise gemi teknesi biçiminde bir kemere sahip olan çeşme yeri mevcuttur. (**Fotoğraf: 5**). Bugün çeşmenin yeri boştur. Çeşme kemerinin üstünde ise "*İnnehu min Süleymâne ve innehu bismillâhirrahmânirrahîm*" (Mutlaka o Hz. Süleyman'dandır ve Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlar.) ifadesi bulunmaktadır.

Hazirenin bugünkü hâli ile eski görünüşü arasında bazı farklar da bulunmaktadır. 1910'da çekildiği anlaşılan bir fotoğrafta, Hazirenin arka tarafında bugün mevcut olmayan Numan Efendi Kütüphanesi'nin kubbesi dışında herhangi bir yapı görünmemektedir (**Fotoğraf: 6**).

Hazirenin doğu cephesinde ise üç adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Bunlardan her iki yandaki pencereler mermer söveli küçük dikdörtgen şeklindedir. İlk pencerede Hac Sûresi'nin 77. ayeti, güney taraftaki pencerede ise birinci satırda Zümer Sûresi'nin 53. ayeti ile kitabesi yazılıdır. Ortadaki pencere ise kenardaki pencerelere nazaran daha büyük ve yine mermer söveli ve yarım daire kemerlidir. Pencere kemer alınlığının sağında "*Allah*", solunda ise "*Muhammed*", üzerinde de "*Maşallah*" yazılıdır. Pencerenin yanındaki duvar üzerinde ise Hz. Muhammet'e ait bir hadis yazılıdır: Duvarda yazılı olan hadisin anlamı şudur: "*İnsan öldüğü zaman amellerinin sevabı kesilir. Ancak üç şey müstesnadır: Sadaka-ı cariye (cami, çeşme, köprü gibi herkesin faydalandığı şeyler), herkesin faydalandığı ilim ve salih evlad.*"¹²

Bu pencerenin iç kısmının tabanında ise 110 x 117 cm ebadında dikdörtgen prizma şeklinde bir taş vardır. Taşın üzerinde iç içe daire biçiminde iki helezon yani altı adet kıvrımdan oluşan oyuklu iki su yolu

10 Hakkı Acun, "Sivas ve Çevresi Tarihi Eserlerinin Listesi ve Turistik Değerleri", Vakıflar Dergisi, Cilt: XX, s. 190.

11 Numan Efendi Ev Hamamı ile ilgili fotoğraflar şu kaynaktan alınmıştır: Oğuz Önder, Sivas İli Merkezindeki Türk Devri Hamamları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBÜ, Ankara 2007.

12 Rıdvan Nafiz-İsmail Hakkı, age, s. 156.

bulunmaktadır. Taşın dar kenarında ise büyük daire şeklinde bir oyuk daha bulunmaktadır. Kuşların su içmesi için oyuğa dolan su, karşı dar kenardaki delikten kıvrımları takip ederek akmaktadır. Her iki uçtan konan su, kendi kıvrımlarını takip ederek ve birbirine karışmadan akmaktadırlar¹³ (**Fotoğraf: 7**). Bu taşın yapısından dolayı Numan Efendi, halk arasında “Yılcık Evliyası” olarak da tanınmaktadır. Buna göre yılcık hastalığına yakalananlara Numan Efendi’nin dua okuduğu ve bu hastaların şifa bulduğu rivayet edilmektedir. Numan Efendi’nin vefatından sonra da halk, yılcık hastalığının tedavisi için kabrini ziyaret etmeye devam etmiştir. Kabrinin bulunduğu hazirede düz bir taş üzerinde yılan şeklinde kıvrımların bulunması ve bu hazirenin güneydeki giriş kapısının üzerindeki Arapça-Farsça karışık olarak yazılmış olan “*Yâ hafıyye’l-eltâf neccinâ mim[n]mârin nehâf*” (Ey lütufları gizli olan, korktuğumuz yilandan bizi koru) şeklindeki dua cümlesi, halkın Numan Efendi’nin bu hastalıkla ilgili bir veli olduğu inancını kuvvetlendirmektedir.

Hazirede bulunan iç içe geçmiş helezonik kıvrımların, yılan benzerinin dışındaki bir özelliği de üzerine dökülen suyun birbirine karışmadan iki farklı yere dökülmesidir. Bu yönüyle Numan Efendi’nin “*Mecmau’l-Bahreyn*” yani iki okyanusun birleştiği yer ve kaynak konumunda zahirî ve batnî ilimlerde bir bilgi kaynağı olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.¹⁴

Etrafı duvarlarla çevrili ve üzeri açık hazirenin güney yönündeki kapı aralığından girildiğinde sol taraftaki ilk kabirde Sivas’ın eski müftülerinden Mehmet Tahir Efendi yatmaktadır. Kabir taşının üstünde, “*Fahrü’l-müftîin be-Sivas el-müderri-i dârü’s-saltanat es-seyyid el-hâc Mehmed Tâhir Efendi ruhıyçün el-fâtiha. Sene 1330*” (Sivas’ta müftülerin övülmüşü, saltanat yurdunun müderri, Seyyit Hacı Mehmet Tâhir Efendi’nin ruhu için fatiha. Sene 1911/2) ibaresi yer almaktadır.

Haziredeki sol taraftan 2. kabir ise Hatipzâde ailesinden Şeyh Abdurrahman’a aittir. Mezar taşının üzerinde yazılı olan manzumedan anlaşıldığı kadarıyla Şeyh Abdurrahman, 1903/4’de vefat etmiştir.

...

Fer ... gelse şeş ... târîh-i Rûm
Dâderimdir ki şeyh Abdurrahman¹⁵

13 İbrahim Yasak, Sivas Yatırları ve Abdulvehhab Gazi Hazretleri, Asitan Yay., Sivas 2010, s. 116.

14 Alim Yıldız, agm., s. 39.

15 Mezar taşlarındaki bazı kelimeler, taşlardaki yazının silik veya kabir taşlarının kırık olmasından dolayı okunamamıştır. Okunamayan bu tür kelimelerin yerine üç nokta konulmuştur.

Kalmadı küçük büyük hiç dâderim
Oku Hüsni fâtihayı her ân
Sene 1321

Hazirede yer alan sağ taraftan ilk kabir, Şeyh Hasan Hilmi Efendi'ye aittir. Mezar taşındaki iki beyitte:

Kadîmî eşref-i hem hânedân-ı Nakşibendî...
Benâm-ı Sarı Hatîb şöhreti Sivas ...an olsun

Dahi mürşid-i kâmil Şeyh Hasan Hilmi...
Vefât itdi bu gün âh kim ...an olsun

Mezar taşı iyice yıprandığından bazı yerleri okunamayan bu kabirde yatan Şeyh Hasan Hilmi, Nakşibendî tarikatının önemli isimlerindedir. Mezar taşında Şeyh Hasan Hilmi Efendi'nin vefat tarihi olarak 1296/1878 tarihi yazılıdır.

Şeyh Hasan Hilmi Efendi'nin kabrinin yanındaki mezar ise Marziye Hanım'a aittir. Marziye Hanım, Numan Efendi Haziresi'ndeki mezar taşlarının dördüne tarih düşüren şair Hüsni'nin¹⁶ annesidir. Mezar taşının üstündeki manzumenin ilk ve son beyitleri şöyledir:

Hânedân-ı eşref alay beyi sipâhînin
Duhteri Derviş Ağa sulbiyyesi ol Marziye
...
Kıl şefâ'at yâ Resulallâh bu vâlideynime
Oku ihlâs cân-ı mâderim için el-fâtiha

Hazirenin sağ tarafından 3. kabir ise Numan Sâbit'e aittir. Numan Sâbit'in mezar taşının üstünde 5 beyitlik bir tarih manzumesi yazılıdır **(Fotoğraf: 8)**. Diğer kabir taşlarında olduğu gibi bu manzumeyi de Hüsni yazmıştır. Numan Efendi'nin kabrinin üstünde aşağıdaki tarih manzumesi yazılıdır:

(Me fâ'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün)
Dirîğâ hânedân-ı müftî-i Nu'man-ı Sivâsî
Müzeyyen bi'l-lakab-ı Sarı Hatîb şöhret-i Dârâ

16 Hüsni, Sarhatipzâdelerden olup asıl adı Hüseyin Hüsni'dür. Hüseyin Hüsni; halk müziği derlemeleriyle meşhur olan Muzaffer ve Sırrı Sözen ile bir ara Tokat valiliği de yapmış olan Abdülkadir Sarısözen'in babasıdır. Şiirlerinde Hüsni mahlasını kullanan Hüseyin Hüsni'nün, tarih düşürme konusunda bir üstat olduğu söylenmektedir. (İbrahim Aslanoğlu, age, Cilt: I, s. 494.)

Müderri-i bi'l-'ulûm sâhibü'l-kutb u kütübhâne
Dahi ferrâş hem beyt-i mükerrrem hâdimi cânâ

Ciger-hûnum kebâb etdi firâk-ı hasreti ammâ
Velâkin olmadı rü'yet visâl-i fazlına zîrâ

Evâhirden çıkar bir er mücevher fevtine târîh
Bu ta'mîre didi Hüsni dü târîhim ola ihdâ

Kemâl-ı fazl-ı ikmâl dü-'âlemde budur meşhûr
Oku İhlâs o rûh-ı pâkini eyle hemân ihyâ

Sene 1182 ve 1301

Hamdi

Görüldüğü gibi manzumede Numan Sâbit'in bir kütüphane sahibi olduğu açıkça belirtilmiştir. Ayrıca Hüsni, onun kitap yazdığını da söylemektedir. Manzumeden anlaşıldığı kadarıyla 1182/1768 yılında vefat eden Numan Sâbit'in kabri 1301/1883'te tamir görmüştür. Mezar taşındaki (كمال فضل اكمال) دو علامده بودور مشهور mısrasının noktalı harflerinin sayısal değerleri toplandığında, Numan Sâbit'in ölüm tarihi yani 1182 tarihi ortaya çıkmaktadır.

Mezar taşında "sene" ibaresinin hemen altında "Hamdi" ismi yer almaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla bu isim, taşı yapan ustanın adı olmalıdır.

Görüldüğü gibi Numan Efendi haziresinde yer alan mezar taşlarından dördü Sarıhatipzâdeler sülalesine aittir. Haziredeki dört kabirdeki manzumeler yine aynı sülaleden olan Hüsni tarafından yazılmıştır. Hazirede, Numan Efendi'nin yanı sıra Hüsni'nin anne-babası ve kardeşi yatmaktadır ki mezar taşlarında aile hakkında önemli bilgiler verilmektedir. Bu bilgiler, aile tarihi açısından mezar taşlarının ne kadar önemli olduğunu da ortaya koymaktadır.¹⁷ (Fotoğraf: 9)

Numan Sâbit Efendi, din adamı kimliğinin yanı sıra şair kimliğiyle de adından bahsettirmiş bir isimdir. Numan Sâbit'in eserlerine baktığımızda ise onun hem edebî hem dinî konularda eserler telif ettiğini görmekteyiz. Vehbi Cem Aşkun, ta'lik hatla sanatlı bir dille yazılmış bir di-

17 Şeref Boyraz, "Sivas'ta Osmanlı Döneminden Kalma Mezar Taşı Sözleri", Osmanlı Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri, Cilt: II, 21-25 Mayıs 2007, Sivas, s. 542-544.

vanı olduğunu ve eseri gördüğünü söylemektedir. Fakat “Sivas Şairleri” kitabında örnek olarak verdiği şiirler Numan Sâbit’e ait değildir. Kitapta, XVII. asrın ünlü şairi Bosnalı Alaaddin Sâbit’e ait şiirler, yanlışlıkla Numan Sâbit’e aitmiş gibi verilmiştir.

Şairin edebiyatla ilgi elimizde bulunan en önemli eseri, Ziya Bey Kütüphanesi 0189 numarada kayıtlı mecmuadır. Mecmua, fihristle birlikte 231 varaktır. Mecmuaya sonradan eklendiği anlaşılan fihristin başında Çifte Minare Numûne Mektebi ‘Ulûm-ı Dîniyye Mu’allimi Kayserili Hacı Hilmî Efendi, Numan Sâbit ve mecmua hakkında şunları söylemektedir:

“Bu risalenin merbût olduğu kitâb bir mecmua-i makbûledir ki Sivas eşrâfından ve ‘ulemâ-yı benâm-ı beldeden olup Câmî’-i Kebîr mütevellî ve hatîbi Sarıatîbzâdelerden olup zamânının güzîdesi ve berk-i nûr-ı dîdesi olan ve 1182 tarihinde vefat iden merhûm Müftî Nu’mân Sâbit Efendi’nin hatt-ı destiyle yazılmış bir takım dînî ve edebî mesâ’il ve eş’ârdan ‘ibâret bir çok âsâr-ı mu’tebereden ‘ibâret...”

Mecmuada Numan Sâbit’e ait Türkçe ve Farsça gazel, kaside, tarih ve müfred gibi nazım şekillerinde birçok manzumenin yanı sıra amcası Abdullah Efendi ve kardeşi Faik Efendi’ye ait şiirler de bulunmaktadır. Mecmua, Abdullah Efendi ve Numan Efendi’ye ait Arapça fıkıh ve tasavvufla ilgili risaleler de içermektedir.

Şairin şiirlerini içeren bir diğer yazma eser ise Ziya Bey Kütüphanesinde 357/1 numarada bulunmaktadır. Bildirimize konu olan bu yazmada, şaire ait bir tahmis ve mesnevî nazım şekliyle yazılmış manzumeler bulunmaktadır.

Numan Sâbit’in bugün elimizde Arapça te’lif edilmiş dinî, edebî ve tasavvufî nitelikteki bazı eserleri de bulunmaktadır. Bunlardan “Risâle fî Hakkı’ş-Şi’r”, şiir hakkında yazılmış mensur bir risâledir. “Duaü Enbiyâ ve Evrâdü’l-Esfiyâ” adlı eseri ise tasavvufî içeriğe sahip mensur bir eserdir. Numan Sâbit’in bunların dışında dinî ve fikhî konularda yazdığı “Hacc-ı Ekber, Risâle-i Selâm, Risâle fî Hakkı’l-İ’tikâf, Risâletü’l-Fürâsiye ve Meselü’l-Ferâdisiye, Şerh-i Hizbu’l-Bahr” gibi Arapça eserleri de bulunmaktadır.

Numan Sâbit’in Mi’râc-ı Resûl İsimli Mesnevîsi

Numan Sâbit’in mirâciyyesinden bahsetmeden önce bu tür hakkında kısaca bilgi vermek istiyoruz.

“ع ج ع” kökünden türeyen mi’râc kelimesi lügatte; *yukarı çıkacak, yükselecek yer; yukarı çıkma âleti* gibi anlamlara gelmektedir.¹⁸ Âlet ismi olarak kullanıldığında mirkât, süllem gibi kelimelerle ifade edilen mi’râc, ıstılahta ise *göğe çıkma, urûc* anlamlarında kullanılır.¹⁹ Ancak burada kastedilen rastgele bir yükseliş değil, umumiyetle Hz. Peygamber’in göklere yükseliş mucizesidir.²⁰ Leyle-i Mi’râc ise Hz. Peygamber’in göğe çıktığı geceyi ifade eder ki bu gece Receb ayının yirmi yedisine rastlamaktadır.²¹

Edebî bir terim olarak mi’râciye, Hz. Peygamber’in mi’râc mucizesini anlatan, umûmiyetle mesnevî veya kaside nazım şekilleriyle yazılmış kısa şiirlerin adıdır. Mi’râc-nâme ise aynı hâdiseyi ayrıntılı bir şekilde anlatan eserlerin ismidir. Ancak bu tariflerde bir kesinlik yoktur. Çok uzun bir mesneviye mi’râciye denildiği gibi, kısa bir mesneviye veya kasideye mi’râc-nâme denildiği de görülmektedir. Bu tür karışıklıklar, sûriye ve sûr-nâme, ramazâniye ve ramazan-nâme gibi terimlerde de görülmektedir.²²

Mi’râc hâdisesi Türk-İslâm edebiyatının önemli dinî-edebî türlerinin hemen hepsinde bir şekilde bahse konu olmuştur. Hz. Peygamber’i konu edinen na’t, mevlit, mucizât-nâme, hilye, regâibiyye, siyer gibi birçok türde mi’râc mucizesi önemli bir yer tutmaktadır.

Mi’râciyelerde, mi’râc hadisesi anlatılırken büyük ölçüde Kur’ân’daki şekline sadık kalınmıştır. Fakat şairler, Kur’ân dışında hadisler ve İsrâiliyyatın etkisiyle mi’râcı daha da genişleterek nazmetmişlerdir. Mi’râciyelerde, mi’râc gecesi meydana gelen hâdiseler genellikle şu sıraya göre anlatılmaktadır:

Mi’râc, gece meydana geldiği için mi’râciyeler genellikle gece ve gökyüzü tasvirleriyle başlar. Bazen de mi’râctan önce gerçekleşen şakk-ı sadr (Cebrâ’il’in Hz. Peygamber’in göğsünü yarıp yıkaması) mucizesine değinilir. Bunun ardından Ümmü Hânî’nin evinden başlayan mi’râc yolculuğu anlatılmaya başlanır. Cebrâ’il’in Burak’ı cennetten getirmesinin ardından Hz. Muhammet’in Mescid-i Aksâ’ya gidişi ve oradaki peygamberlere imam olması anlatılır. Hz. Peygamber’in Kudüs’ten semâya yükselişini, gökyüzünde dolaşmasını, her katta bir peygamberle tanışmasını; cennet, Tûbâ, hûrîler, köşkler, ırmaklar ve cehennem hayatı tasvirleri takip eder. Hz. Peygamber’in “kabe kavseyn” makamına ulaşması, Allah

18 Müttercim Âsım, Kâmus Tercümesi, Cilt: I, İstanbul 1302, s. 422.

19 Şemseddin Sâmî, Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yay. İstanbul 2004, s. 1373.

20 Metin Akar, Türk Edebiyatında Manzum Mi’râc-nâmeler, KBY, Ankara 1987, s. 3.

21 Neclâ Pekolcay, vd., İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev’ilere Giriş, Kitabevi Yay., İstanbul 2000, s. 192.

22 Metin Akar, Age, s. 6.

ile musâhabesi, namazın farz kılınması, Resûlullâh'ın bunu ashâbına bildirmesi gibi birçok husus da mi'râciyeler de anlatılır.²³

Kur'ân-ı Kerîm'de ve hadîs-i şeriflerde Hz. Peygamber'in bu mucizesinden bahsedilirken “*isrâ, ufuk-ı a'lâ, denâ, kabe kavseyn, fuâd, sidretü'l-müntehâ, Burak, Refref, seyr, urûc, mi'râc, nuzûl, menzîl, sır, levh-i mahfûz, arş, kürsî, rüyet, tekellüm...*” gibi kavramlar etrafında yeni bir dil oluşturulmuş, dinî-tasavvufî edebiyatta bu terimlerle ilgili geniş bir teşbîh, istiâre, mecâz dünyası teşekkül etmiştir.

XIII. asırda Yûnus Emre'nin “*Muhammed'e bir gece Çalap'dan indi Burak / Cebrâil eydür hâcem Mi'râc'a kıgurdı Hak*”²⁴ beytinden, XX. asırda Mehmet Âkif'in “*Serilmiş secdemın inler durur yerlerde mi'râcı / Semâlardan gelir ummanların tehlîl-i emvâci*” mısralarına kadar mi'râc hâdisesi asırlardır hemen her şairin manzumelerinde rastlanan bir mevzu olmuştur.

Mi'râc hâdisesi edebiyatın yanı sıra güzel sanatların pek çok dalında işlenen zengin bir muhtevaya da sahiptir. Mi'râc minyatürleri; sûret, mucizât, peygamberler tarihi, İslam tarihi, mi'râc-nâme gibi eserlerde, hamse ve mesnevilerde yer almaktadır. Bilhassa mi'râcı anlatan eserlerde, eğer yazma minyatürlü ise mi'râcın çeşitli safhalarını gösteren minyatürlere rastlanır.²⁵

Mi'râciyeler, dinî musikimizde de ayrı bir ehemmiyeti hâizdir. Kaynaklara göre elimizde bestesi olan ilk mi'râciye Halvetî-Şabânî şeyhi Mehmed Nasûhî Efendi (ö. 1130/1717)'ye aittir. Bu eser XVIII. asırda Nâyî Osman Dede (ö. 1142/1729) tarafından bestelenmiştir.²⁶ Bestelendiği hakkında bilgiler bulunan bir diğer mi'râciye ise Abdülbâkî Ârif ile Edirne Müftüsü Mehmed Fevzî'ye aittir. Fakat bunlar, zamanında notaya alınmadığı için günümüze kadar gelememiştir.²⁷

Numan Sâbit Efendi, bir Hak ve Peygamber âşığı olarak sanat kudretinin ve muhayyilesinin zenginliği nispetinde bir mi'râciye te'lif etmiştir. Mesnevi nazım şekliyle yazılmış olan bu mi'râciye, Ziya Bey Kütüphanesi 357/1 numarada bulunan 6 varaklık bir yazmanın içinde yer almaktadır. Eserin ilk sayfasında, “*Merhûm Sivaslı Nu'mân Sâbit bin Ahmed Hamdî Efendi ki nâzım-ı manzûmedir. Tarihi 1110 sene-i hicriyyesine müsâdidir*” ibaresi bulunmaktadır. Fakat şairin 1692 veya 1696'da doğduğu düşünülürse 1698'e tekabül eden bu tarihte bir yanlışlık olmalıdır.

23 Mustafa Uzun, “Mirâciyye”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 30, İstanbul 2005, s. 136.

24 Mustafa Tatçı, Yûnus Emre Divanı, Cilt: II, KBY, Ankara 1990, s. 143.

25 Metin Akar, age, s. 76.

26 Mustafa Uzun, agm., s. 137.

27 Metin Akar, age, s. 82.

Muhtemelen Numan Sâbit'in kendi el yazısıyla yazmış olduğunu düşündüğümüz bu eserde ilk olarak şairin, Mezâkî'nin bir gazeline yazmış olduğu tahmis yer almaktadır. Vehbi Cem Aşkun bu şiiri Müzâkî²⁸, İbrahim Arslanoğlu ise Merâkî²⁹ isimli bir şaire ait olarak göstermesine rağmen şua tezkirelerinde bu isimlere rastlamadığımızı belirtmek istiyoruz. Edebiyatımızda ise Mezâkî mahlasını kullanan üç şair bulunmaktadır. Bu şairler; Bosnalı Derviş Süleyman Mezâkî (ö. 1676), Kadı İbrahim Mezâkî (ö. 1650) ve Tekeli Mezâkî Çelebi (ö. ?)'dir. Araştırmalarımızda, şairin tahmis ettiği bu gazelin Bosnalı Derviş Süleyman Mezâkî'ye ait olduğunu tespit ettik. Divanı bir doktora çalışmasına da vesile olan Mezâkî, XVIII. asrın önemli Mevlevî şairlerinden sayılmaktadır. Aynı çağda yaşadığı Cevrî, Vecdî, Neşâtî, Derviş Ali ve Güfî Ali gibi şairlerle birlikte birçok gazele nazire yazdığı bilinen Mezâkî,³⁰ Numan Sâbit'in okuduğu ve etkilendiği şairlerden biri olarak görünmektedir. Numan Sâbit, Mezâkî'nin divanında yer alan 205. gazeline³¹ güzel bir tahmis yazmıştır. Aynı gazele XVII. asır şairlerinden Bosnalı Sâbit ve Sâni-i Mahmud da tahmis yazmışlardır. Tahmisin ilk ve son bentleri ise şöyledir:

(Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün)
 Nice demdir ki gözden gitdi ol nûr-ı basar gelmez
 Ğubâr-ı makdeminden tûtiyâ-yı çeşm-i ter gelmez
 Aceb n'oldı peyâm-ı dilber-i Yûsuf-nazar gelmez
 Gidüp peyk-i nesîm eğlendi murğ-ı nâme-ber gelmez
 'Aceb yâd illere düşdük ki aslâ bir haber gelmez

O kâfir geşt-i bâğ eyler rakîb-i dîv-sîretle
 Geçer 'ömr-i 'azîz-i nâzenînim derd ü mihnetle
 Şeb-i mihnetde kaldım gerçi Sâbit gibi firkatle
 Hele şükriüm Mezâkî hep budur ümmîd-i vuslatla
 Geçer eyyâm-ı firkat göz yumup açmak kadar gelmez (2a)

Bu tahmisin ardından mesnevi nazım şekliyle yazılmış bir manzume gelmektedir. Yazmadaki bütün mesneviler gibi bu manzumedede "Fe

28 Vehbi Cem Aşkun, Age, s. 175.

29 İbrahim Arslanoğlu, Age, s. 337.

30 Ahmet Memer, Mezâkî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni, KBY, Ankara 1991, s. 409.

31 Ahmet Memer, Age, s. 409.

'i lâtüñ / Me fâ 'i lün / Fe 'i lün" vezniyle yazılmıştır. 64 beyitten müteşekkil mesnevi, münâcât tarzında yazılmıştır: (2b-3a)

Hamd aña kim olup müdebbir-i 'arş
İtdi zıll-ı hüâm-yı fazlını ferş

beytiyle başlayan bu münâcâtın ardından "*Nefs-i Emmâreden Şikâyet*" başlıklı tasavvufî bir mesnevi gelmektedir. 58 beyitten oluşan bu mesnevide şair, nefsinden şikâyet etmektedir: (3a-3b)

Yâ İlâhî şikeste vü zârım
Kâfir-i nefste giriftârım

Beni kul gibi nefs-i emmâre
Kullanur ma'siyetde hem-vâre

...

Rûh-ı bîçâre nâ-tüvân oldı
Nefs-i emmâre kaltabân oldı

...

Pâyını ma'siyetde şeng eyler
Vakt-i tâ'atda 'özleng eyler

...

Kırk ayaklı olup o dîv-hısâl
Sarılır derd-mende mâr-misâl

Şair, nefsiyle ilgili bu şikâyetlerden sonra Yaradan'a sığınarak ondan yardım istemektedir:

Ehl-i dünyâya mâl ü devlet vir
Kuluña devlet-i kanâ'at vir

'Abd-i muhtâcı ey Ğanî Settâr
Eyleme ac gözli encüm-vâr

...

Dergeh-i fazluña karîn eyle
Nefs ü şeytândan emîn eyle

Yazmadaki bu mesnevinin ardından şairin; "*Der-medh-i Resûl-i Ekrem Salla'llâhu 'Aleyhi ve-sellem*" (3b-4a) ve "*Mi'râc-ı Resûl*" (4a-4b) başlıklı mesneviler gelmektedir. Bildirimize konu olan mi'râciyeyi oluşturan bu mesnevilerden ayrıntılı bir şekilde bahsedeceğimizden yazma eserin diğer bölümlerinden bahsetmek istiyoruz.

Mi'râciyenin ardından dört halifenin övgüsü içeren mesneviler gelmektedir. Bunlardan ilki Hz. Ebu Bekir'in övgüsünde (4b-5a) yazılmış 40 beyitlik manzumedir. Ardından Hz. Ömer (5a-5b) ve Hz. Osman'ın methedildiği (5b) yine 40 beyitlik bir mesnevi ile Hz. Ali övgüsünde (5b-6a) yazılmış 44 beyitlik mesneviler nazmedilmiştir. Numan Sâbit, dört halifenin övgüsünün ardından III. Mustafa (sal. 1757-1774) için 85 beyitlik bir methiye yazmıştır. (6a-6b)

Başı ve sonu eksik olduğu anlaşılan yazmanın son varlığında “‘Aded-i Ebyât 550” (6a) notu bulunmaktadır. Fakat bizim tespitlerimize göre yazmada 552 beyit bulunmaktadır.

Yazmanın edebiyat tarihimiz açısından önemli olan yanı, bir mi'râciye içermesidir. Daha önce yukarıda bahsettiğimiz gibi Hz. Muhammet çevresinde teşekkül eden dinî-edebî türlerden olan mi'râciyeler, şairlerin Hz. Peygamber'e duydukları sevginin bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır. Numan Sâbit de daha önce edebiyatımızda bilinmeyen bir mi'râciye te'lif etmiştir.

Numan Sâbit'in mesnevi nazım şekliyle yazmış olduğu mi'râciyesi, 110 beyit olup aruzun *Fe 'i lâ tün / Me fâ 'i lün / Fe 'i lün* vezniyle yazılmıştır. Şair, mi'râciyeden önce Hz. Peygamber'e bir de methiye yazmıştır. Bu methiye, doğrudan mi'râc hâdisesiyle ilgili görünmese de şairin mesnevinin son beyitlerinde, Hz. Peygamber'in mucizelerinden ve mi'râctan bahsedeceğini söylemesi sebebiyle çalışmamıza dahil edilmiştir:

Sabitâ mu'cizâta had yokdur
Hasrına hâmeden meded yokdur

Ka'be-i vuslât isteyen hâcî
Diñlesün fasl-ı şâm-ı mi'râcî (3b)

Mesnevide mi'râcla ilgili birçok motife değinilmekte beraber, mi'râc hâdisesinin yüzeysel olarak işlendiğini söyleyebiliriz. Zaten mevcut müstakil mi'râciyeler düşünüldüğünde mesnevinin beyit sayısı, mi'râcın ayrıntılarıyla anlatılmadığını göstermektedir.

Numan Sâbit'in miraciyesinde kullandığı motifler şunlardır:

1. Mi'râc gecesinin tasviri: (1-9. beyitler) Mi'râciyelerin genel özelliklerinden biri de bu mucizenin gerçekleştiği gecenin tasviri ile başlamalarıdır. Numan Sâbit de mi'râc gerçekleşmeden önce, gecenin bu kutlu olaya hazırlık yaptığını ifade etmektedir:

Bir şebân-geh ki nev-'arûs-ı sipihr
Perde-i şâmı itdi perde-i çihr

Ber-ser idüp selâbî-i mâhı
Geydi bir pullı hil'at-ı şâhî

2. Mî'râcın Başladığı Yer: (10. beyit) İsrâ Sûresi'nin ilk ayetinde belirtildiği üzere Hz. Muhammet, bir gece Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya götürülmüştür.³² Numan Sâbit'in mî'râciyesinde Hz. Muhammet'in o gece Hz. Ali'nin ablası olan Ümmühânî'nin evinde olduğu belirtilmiştir:

Ol gice Bû-şerîf-i Ka'be-i dîn
Hâne-i Ümmühânî' de gam-gîn

3. Mî'râcın Sebebi: (11 ve 19-20. beyitler) Bilindiği gibi mî'râcın gerçekleştiği dönem, Hz. Muhammet ve ashâbı için en sıkıntılı yıllardır. Miladî 616 yılında, Mekkeli putperestlerin Müslümanları abluka altında yaşamaya zorlaması, Hz. Muhammet'in amcası ve hâmîsi Ebu Tâlib ile zevcesi Hz. Hatice'nin vefatı gibi olaylar, Hz. Peygamber'i oldukça üz-müştü. Bu dönemde kâfirlerin artan işkence ve eziyetleri karşısında Hz. Peygamber, İslâm'ı yaymak için Tâif'e yönelmişti. Fakat bu şehrin ileri gelenleri Hz. Muhammet ile evlatlığı Zeyd'i taşlatmışlardı. Mî'râcın gerçekleşme sebeplerinden en önemlisi, Hz. Peygamber'in bu kadar üzücü olayları peşpeşe yaşamasına rağmen sabretmesinin mükâfatı olarak ona metanet vermek ve ileride sahip olacağı nimetleri göstermektir:³³

Cevr-i a'dâ ile dili pür-dâğ
Lâle-mânendi yakmış idi çerâğ

Ayrıca İsrâ Sûresi'nin ilk ayetinden, Allah'ın ayetlerinin bir kısmının gösterilmesi amacıyla Hz. Muhammet'in mî'râc ettirildiği anlaşılmaktadır. Şair, aşağıdaki beyitler de bu ayete gönderme yapmıştır:

Sizleri da'vet eyledi tenhâ
Buyuruñ muntazırdır ehl-i semâ

Lutf-ı ihsân-ı Kibriyâ'yı görüñ
Bî-tekellüf geliñ Hudâ'yı görüñ

32 İsrâ Sûresi, 17/1.

33 Metin Akar, Age, s. 206.

4. Davetin Tebliği: (13-25. beyitler) Cebrâil; Allah'ın, lutuflarını göstermek için Hz. Muhammet'i davet ettiğini söyler. Cebrâil, yanında Burak'la gelmiştir:

Nâzil olup Habîb-i Ma'bûd'a
Geldi da'vetçi h'ân-ı maksûda

Bir Burak-ı huçeste-pey der-dest
Hem-çü tâvus-ı huld-ı zîb-perest

...

Didi ey şâh-ı mesned-i tebcîl
Çok selâm eyledi Hudâ-yı Celîl

Sizleri da'vet eyledi tenhâ
Buyuruñ muntazırdır ehl-i semâ

5. Binittler: Numan Sâbit'in mi'râciyesinde üç binitten bahsedilir. Hz. Peygamber, Mescid-i Aksa'ya kadar Burak'la gitmiş, göğe bir merdivenle (mi'râc) yükselmiş, geriye kalan yolu ise Refref'le tamamlamıştır.

a. Burak: (27-43. beyitler) Hz. Peygamber'i Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksa'ya kadar götüren binek olan Burak'tan mi'râciyede övgüyle bahsedilmektedir:

Şevkdan mest olup 'ale'l-ıtlak
Basdığı yiri bilmez idi Burak

Çâr-pâreyle raks idüp hem-vâr
Destine çâr-pâre pây-ı çehâr

'Aşkıla gâh sayha eyler idi
Kendi çalardı kendi oynar idi

Oldı nakş-ı ni'âl-i ferruh-fâl
Semt-i mihrâb-ı kuds-i devlete dâl

b. Merdiven: (48-50. beyitler) Hz. Peygamber'in Kudüs'ten birinci kat göğe çıktığı nakil aracıdır:

Gördi bir nerdübân-ı bî-mânend
Derecât-ı bihişt gibi bülend

Câmi'-i âsumâna minber idi
Nâme-i da'vete ya mustar idi

c. Refref: (77-83. beyitler) Mî'râc gecesinde Hz. Muhammet'in sidreden arşa gidip gelirken bindiği aracın adıdır. Cebrâil'in sidre-i mün-tehâdan daha ileri gidemeyeceğini söylemesinin ardından Refref gelir ve Hz. Muhammet'i arşa götürür:

Kârdan kaldı çünkü ol iki zâr
Yanaşup Refref oldu hizmet-kâr
...
Şevk-ı dîdâr birle vâlih ü deng
Gitti Refref'le nice bin ferseng

6. Hz. Muhammet'in Kudüs'te Bütün Peygamberle İmamlık Etmesi: (42-45. beyitler) Hz. Muhammet, Mescid-i Aksa'ya gelince kendisini bekleyen cümle peygambere imam olmuş ve iki rekat namaz kıldır-mıştır:

Enbiyâ ile mürselîne temâm
Oldı ber-muktezâ-yı dikkat imâm

Çünkü esnâ-yı râh idi ammâ
Seferî iki rek'at itdi edâ

7. Gökler: (52-64. beyitler) Kur'ân, göklerin yedi tabakadan meydana geldiğini söylemektedir.³⁴ Numan Sâbit, Hz. Muhammet'in aydan başlayarak göğün yedinci katı sayılan Keyvan'a kadar yaptığı yolculuktan mi'râciyesinde bahsetmiştir:

Menzil-i mâha vardı zayf-ı 'azîz
İtdi bir tek rikâb-ı dest-âvîz
....
N'ola artarsa şânı Keyvân'ın
Kara ağasıdır o sultânın

8. Sidre-i Müntehâ: (71. beyit) Mi'râciyelerde, yedinci kat gökten daha ileride tasavvur edilen sidre, göklerle cennetleri gölgesi altına alan

34 Nûh Sûresi, 71/15.

bir ağaçtır. Mi'râciyede, sidreye kadar Hz. Muhammet'e eşlik eden Cebrâil, buradan öteye geçemeyeceğini söyler:

Gelicek sidreye Habîb-i Celîl
Kaldı pervâzdan per-i Cibrîl

9. Arş: (82-84. beyitler) Tasavvur edilemeyen bir mekânın adıdır. Numan Sâbit, arşta; zaman ve mekân kavramının bulunmadığını, arşın sınırlarla dolu bir âlem olduğunu söylemektedir:

Bir makâma irişdi ol sultân
Ne zemîn var ne âsumân ne mekân

Reng-i rûdan münezzeh ü tâhir
'Âlem-i nûr-ı 'aşk u 'âlem-i sır

10. Rû'yet: (85-90. beyitler) Bazı müfessirler Necm Sûresi'nin 8-12. ayetlerini tefsir ederken Allah ile Hz. Muhammet'in görüşüklerini söylemişlerdir.³⁵ Bu kanaat, mi'râciyelere de aksetmiştir. Şairlerin birçoğu Hz. Muhammet'in Allah'ı doğrudan gözüyle gördüğünü ifade etmiştir. Numan Sâbit, bu durumu aşağıdaki beyitlerde genel telakkiye uygun bir şekilde aktarmıştır:

İtdi nâgeh safâ-resân-ı semâ'
Üdnü minnî³⁶ kerâmetin esmâ'

O kerâmetle cism olup sûzen
Geçdi biñ perde nûr u zulmetden

...

Oldı dergâh-ı Kibriyâda nedîm
Tek ü tenhâ ne rûh var ne kelîm

11. Tekellüm: (91-97. beyitler) Şairlerin, Allah ile Hz. Muhammet'in söz ve ağız gibi herhangi bir vasıta olmadan konuştuklarını anlatıkları bölümdür:

Ne dehen var idi ne sem' ü lisân
Hû diyüp hû işidür idi hemân

³⁵ Metin Akar, Age, s. 301.

³⁶ Bana yaklaş anlamına gelen "Üdnü minnî"nin, Hz. Peygamber'e mi'râcta yapılan hitap olduğu söylenmektedir.

Geçdi nâzüklük ile nice suhan
Kıssa-ı 'aşkıla mahabbetden

Vasfdan hâric idi nâz u niyâz
Ne hurûf u ne nutk u ne âvâz

Kâle gelmez o sohbet ü o suhan
Açma ey dil kutuyı fâş-mekon

12. Mi'râc Gecesi Verilen Hediyeler: (98-100. beyitler) Tekellüm esnasında Müslümanlara namazla birlikte bazı müjdeler ve hediyeler de verilmiştir. Numan Sâbit, mi'râciyesinde bunlardan açık bir şekilde bahsetmese de yüzeysel olarak değinmiştir:

Kereminden Müheymin ü Ğaffâr
Mustafâ'ya hazâ'in itdi nisâr

'Akla sığmaz 'atiyyeler virdi
Vasfa gelmez hediyeler virdi

13. Dönüş: (101-103. beyitler) Hz. Muhammet, mi'râcını tamamladıktan sonra Cebrâil ile birlikte Ümmühânî'nin evine döner; yorganını bıraktığı biçimde, yatağını da soğumamış bir hâlde bulur:

Sür'at-ı müjde için ümmetine
Tarfetü'l-'ayn içinde indi yine

Germ buldı firâş-ı fâhirini
Kerem ıssı sovutmadı yirini

SONUÇ

Numan Sâbit Efendi, 18. asırda Sivas Müftülüğü görevinde bulunmuş, *Mecmau'l-Bahreyn* yani zahir ve batın ilimleri kendisinde toplamış biri olarak vasıflandırılmış, aynı zamanda şair ve kültür adamı kimliğiyle tanınmış önemli bir şahsiyettir. Sarı Hatipzâdeler ailesine mensup olan Numan Sâbit'in Sivas'ın kültürel hayatına önemli katkıları olmuştur. Numan Sâbit, sadece dinî ilimlerdeki vukûfiyeti ile değil iyi bir şair olması yönüyle de dikkate değer bir isimdir. 1930'lu yıllara kadar kendi adıyla hizmet vermiş bir kütüphane kurmuş olması, onun edebî ve kül-

türel kişiliğini sergilemesi bakımından da önem arz etmektedir. Onun bir anlamda saklı bir hazine gibi bugüne kadar pek bahsi geçmeyen fıkıh, tasavvuf ve edebiyat sahasındaki eserlerinin tespiti ve bu konuda yapılacak çalışmalar, Sivas'ın ilim ve kültür hayatındaki yerini göstermesi bakımından önemlidir.

Bu itibarla Numan Sâbit'in muhtemelen kendi el yazısıyla yazmış olduğu mi'râciyesi, onun edebî kişiliği ve şairlik gücü hakkında bizlere önemli bilgiler vermektedir. Mi'râciyede, mi'râc hadisesi yüzeysel olarak anlatılmış olsa da bu manzume, Numan Sâbit'in dinî-edebî türlere vukufiyetini gösteren bir örnek teşkil etmektedir. Ayrıca yine kendi el yazısıyla istinsah ettiği bir diğer mecmuadaki gazel, kaside ve tarih manzumeleri de onun şairlik kudretini gösteren bir diğer önemli unsurlardır.

Bildirimizin başında da belirttiğimiz gibi bir şehre hayat veren Numan Sâbit Efendi gibi ilim ve kültür adamlarıdır. Bu vesileyle İbni Sinâ'ya atfedilen bir sözü hatırlatmakta yarar görüyoruz: *"İlim ve sanat, rağbet görmediği yerden göç eder."* Aynı şekilde Tanzimat'ın ünlü simalarından Muallim Naci *"Marifet iltifata tâbîdir / Müşterisiz metâ zâyîdir"* demektedir. Bir şehrin aydınlarına, yazarlarına, şairlerine kısacası ilim ve kültür adamlarına itibar gösterilmesinin, o şehri ayakta tutan manevi mimarlara bir gönül borcu olduğuna inanıyoruz.

(MÎ'RÂCİYE METİN)

**Der-Medh-i Resûl-i Ekrem
Salla'llâhu 'Aleyhi ve-sellem**

- Fe 'i lâ tün / Me fâ 'i lün / Fe 'i lün**
- 1 Mehbit-i şâh-bâz-ı sidre-nişîn (3b)
Âşiyân-sâz-ı tâk-ı 'âlemîn
 - 2 Tûtî-i sebz-i gül-şen-i mâ-zâğ
Bülbül-i şâh-sâr-ı bâğ-ı belâğ
 - 3 Şâh-ı kevineyn seyyidü's-sakaleyn
Cedd-i sibteyn sâhibü'l-haremeyn
 - 4 Fahr-i 'âlem Muhammed-i 'Arabî
Ümmete hem efendi hem çelebi
 - 5 Enbiyâ cümle-i mükerremdür
Mustafâ cümleden mukaddemdür
 - 6 Hatı yazmışdı meşk-i hüsne rakam
Dahi ne levh var idi ne kalem
 - 7 Mak'ad-ı sıdka basmışıdı kadem
Dahi pâ-der-gil idi 'adem Âdem
 - 8 Ravza-i kurba dikmişidi 'asâ
Dahi ne Tûr var ne hod Mûsâ
 - 9 Evc-i vuslatda eyler idi nevâ
Dahi Dâvûd'dan yoğıdı sadâ
 - 10 Olmuşıdı makâm-ı kurb-ı Celîl
Dahi ne sidre var ne Cebrâ'îl

- 11 'Aşkî çalmışdı kerre-nây-ı rahîl
Dahi ne sûr var ne İsrâfîl
- 12 Zevrak-ı bahr-i nûr-ı vahdetde
Ser-i seccâde-i mahabbetde
- 13 Ahmed'üñ kârı âşinâlık idi
Yûnus' uñ adı batdı balık idi
- 14 Zâtı maksûd-ı âferînişdür
Kurretü'l'-ayn u yed ü dânişdür
- 15 Hân-kâh-ı safâ semâ'-gedesi
Bü'l-beşer Âdem-i safî dedesi
- 16 Nûh deryâ-yı 'aşkına mellâh
İbn-i Meryem yolında bir seyyâh
- 17 Çâşnî-gîr-i h'ânı lutfı Halîl
Kulı kurbânı Yûsuf İsmâ'îl
- 18 Mübtelâ-yı muhibbi Ya'kûb
Derd-mend-i belâ-keşi Eyyûb
- 19 Rûh-ı İshak idüp cemâlini yâd
Murğ-ı ishak-veş kılur feryâd
- 20 Niçe Yahyâ olup fedâ-dih-i cân
Oldı koç başına anuñ kurbân
- 21 Sad-Süleymân'ı Hazret-i Bârî
İtdi ol ser-verüñ mühür-dârı
- 22 La'l-i cân-bahşını görüp nâgâh
Didi *rûhî fidâke* Rûhu'llâh
- 23 Dikdiler 'arşa sancagın anuñ
Burnı hâke dikildi şeytân uñ

- 24 Cünd-i merdûdı ile ol mahzûl
Oldılar istirâkdan ...³⁷
- 25 İtdi zîbakla sem'ini meşhûn
Âyet-i *innehumu'l-ma'zûlûn*³⁸
- 26 Gelmedin Hazret-i Resûl-i emîn
Kati 'ifrît idi recîm-i la'în
- 27 Kalbine dâğ-ı keyd urup nâsîñ
Sikkesi yürür idi vesvâsuñ
- 28 Dest-i mihri virüp cihâna ğırîv
Müştine tükürürdi her bir dîv
- 29 Minnetu'llâh kim toğup ol mâh
Kâfirûñ rûyın itdi şâm-ı siyâh
- 30 Hedm idüp deyri ol bülend-cenâb
Cünd-i iblîsi kıldı hâne harâb
- 31 Râyet-i dîn-i pâkı buldı rüsûh
Ğayrı sancaklar oldu hep mensûh
- 32 Ahteri doğdı burc-ı îmânuñ
Yıldızı düşdi küfr ü tuğyânuñ
- 33 Âb-ı kevserdi tîğ-i âteş-bâr
Gördiler mu'cizâtını küffâr
- 34 Batırup zulmetüñ kadirğasını
Kırdı asnâmuñ kaburğasını
- 35 Âteş urdı o şâh-ı pür-nâmûs
Gök tuman oldu dûdmân-ı mecûs

37 24b'deki kelime okunamadı.

38 Şu'arâ Sûresi'nde geçen bu ayetin tamamı şöyledir: "İnnehum 'anî's-sem'î le-ma'zûlûn" (Çünkü onlar (vahyi) işitmekten uzaklaştırılmıştır.) Şu'arâ Sûresi, 26/212.

- 36 Gördi tâk-ı Celâli pek a'lâ
Çatladı tâk-ı gurfe-i Kısra
- 37 Hükm-i tahrîm vârid olduğu ân
Kırdı dökdi zurûf-ı hamrı hemân
- 38 Münkesir oldı kalb-i şîşe-i câm
Bâdeden el yudı şarâb-âşâm
- 39 Seyl-i sahbâda her hum-ı bâde
Kızıl ataya döndi deryâda
- 40 Mey-i hum gibi hırs u âzından
Kesdi 'ayyâşlar boğazından
- 41 Zâtı kim hoş kumaş-ı ma'nâdur
Hâtemi ańsa sende tamğadur
- 42 Hat-ı mihr-i şerîf idi sebakı
N'ola zahrinden okusa varakı
- 43 Nahl-i bî-zıllı mısra'-ı nâ-yâb
Ne nazîre kabûl ider ne cevâb
- 44 Kaddine sâye irtibât idemez
Zulmet u nûr irtibât idemez
- 45 N'ola olsa nigâh-bânı sehâb
Penbe içinde saklanur dür-i nâb
- 46 Sîb-i mâhı ki bulmuşıdı kemâl
İki şak itdi hinduvâne misâl
- 47 Sengi idüp 'asâ bile pür-bîm
Suyı döke döke çıkardı Kelîm
- 48 Bir avuç su idüp o şeh-i der-müş
Oldı bir Mısra âb her engüş

- 49 Akdı on çeşme içdiler 'aşere
'Âfiyetler o seyyidü'l-beşere
- 50 İtdi bir şûre câha katre-i rîk
Oldı lutfi gibi lezîz ü berîk
- 51 Yitişüp 'asr-ı Murtaza'ya meded
Şemsi bahrü'l-ğurûb eyledi red
- 52 Oldı eşrât günü gibi rûşen
Doğdı hûrşîd taht-ı mağribden
- 53 Geldi güftâra bürre-i biryân
Eyledi yana yana hâli beyân
- 54 Kıssa-i semmi eyleyüp işrâb (4a)
Zehrini dökdi hasma ol bî-tâb
- 55 Nâr-ı teşvîr ile olup rüsvâ
Döndiler zehr yutmuşa a'dâ
- 56 Bir fakîrûñ misâl-i nâr-ı fûrât
İki ferzendi birden itdi vefât
- 57 Dem-be-dem ağlar idi ol mahzûn
Bir gözi Nîl bir gözi Ceyhûn
- 58 Rahm idüp eyledi Mesîh-âsâ
Bir du'â ile ikisi ihyâ
- 59 Ol iki nûr-ı çeşmi sağ u esen
Her gören didi dîdeler rûşen
- 60 Geldi bir derd-mend-i efgende
Dil-i perâkende dîde-i berkende
- 61 Kızılırmak gibi revân hûn-âb
Çeşm-i mecrûhî gibi hâli harâb

- 62 Didi ey nûr-ı çeşm-i şem'-şiken
Şeb-çerâğum düşürdiler gözden
- 63 Ağlamazdum cihân gözümde degül
Belki kevn ü mekân gözümde degül
- 64 Derdüm oldur cemâlünü göremem
Yüzümü hâk-pâyuna süremem
- 65 Körlerün ağladığı bir gözdür
Bendenün h'âhişi güler yüzdür
- 66 Rûy-ı dil gösterüp baña mutlak
Derdüme çâre gör sirişküme bak
- 67 Merhamet eyleyüp şikestesine
Hâk toldurdu çeşm-i hastesine
- 68 Rahmine bir ritâm olup hâsıl
Aça düşdi gözin o şifte-dil
- 69 Pâyına yüz sürüp o sultânuñ
Gözi güzel açıldı a'mânuñ
- 70 Bu kadar beyyinât-ı 'ibret-bîn
Gözi çıksun inanmayan bî-dîn
- 71 Sabitâ mu'cizâta had yokdur
Hasrına hâmeden meded yokdur
- 72 Ka'be-i vuslât isteyen hâcî
Diñlesün fasl-ı şâm-ı mi'râcî

Mi'rac-ı Resûl

Fe 'i lâ tün / Me fâ 'i lün / Fe 'i lün

- 1 Bir şebân-geh ki nev-'arûs-ı sipihr
Perde-i şâmı itdi perde-i çihr
- 2 Ber-ser idüp selâbî-i mâhı
Geydi bir pullı hil'at-ı şâhî
- 3 Sevde-i şeb ki mihr-peyker idi
Micmer-i çarh içinde 'anber idi
- 4 Şîşe-i mâh olup gülâb-nisâr
Bir tabak dutdı hâle hep zer-kâr
- 5 Zeyl-i gerdûnı olup şafakdan ter
Pâk süngerle basdı anı kamer
- 6 Keffedür mâh câme-i feleke
Katre sıçradup encüm itdi leke
- 7 Ka'bedür ol şeb-i mu'anber şâl
'Ayn-ı mîzâb-ı zerdır ana hilâl
- 8 Kemer-i zer mecerre-i berrâk
Hacerü'l-esved ise mâh-ı mahâk
- 9 Aña çeşm ü dil-i Resûl-i kerîm
'Ayn-ı Zemzem makâm-ı İbrâhîm
- 10 Ol gice Bû-şerîf-i Ka'be-i dîn
Hâne-i Ümmühânî de gam-gîn
- 11 Cevr-i a'dâ ile dili pür-dâğ
Lâle-mânendi yakmış idi çerâğ

- 12 Beste-i h'âb-ı nergis-i bîmâr
Şeb-güşâ-vâr çeşm-i dil bîdâr
- 13 Nâgeh 'ankâ-yı âşiyâne-i kuds
Nâz-perverd-i âb u dâne-i üns
- 14 Hâdim-i ders-hâne-i tenzîl
Mûsil-i vahy-i Hazret-i Cibrîl
- 15 Nâzil olup Habîb-i Ma'bûd'a
Geldi da'vetçi h'ân-ı maksûda
- 16 Bir Burak-ı huçeste-pey der-dest
Hem-çü tâvus-ı huld-ı zîb-perest
- 17 Pâyına çihre-sây olup sad-bâr
Dest-i lutfıyla eyledi bîdâr
- 18 Didi ey şâh-ı mesned-i tebcîl
Çok selâm eyledi Hudâ-yı Celîl
- 19 Sizleri da'vet eyledi tenhâ
Buyuruñ muntazırdır ehl-i semâ
- 20 Lutf-ı ihsân-ı Kibriyâ'yı görüñ
Bî-tekellûf geliñ Hudâ'yı görüñ
- 21 Ka'be-i inbisâtı zâ'ir oluñ
Bu gice Hazret'e müsâfir oluñ
- 22 H'ân-ı dîdâr u ni'met-i rü'yet
Hep müheyyâ levâzım-ı sohbet
- 23 Sahn-ı cennet yol üzre bâğıñdur
Ravza-i lâ-mekân konâğıñdur
- 24 Saña ey nâz-perver-i *levlâk*
Bir yemeklik hıyâmıdur eflâk

- 25 Mâh bir kurs u süfre hâlesidür
Hamel-i çarh yol nevâlesidür
- 26 Turup ol serv-i bûstân-ı cemâl
Kâmeti bâğ-ı hüsne dikdi nihâl
- 27 Âb-dest aldı gördi yola yarak
Geldi hudmet yanaşdı aña Burak
- 28 Zahr-ı Cibrîl olup binek taşı
Bendi ol pâdişehlerün başı
- 29 Nedür ol hâcî-i harîm-i Celîl
K'ola 'akkâmı Hazret-i Cibrîl
- 30 Virdi dest-i mübârekine licâm
Lü'lüden sübha-i süreyyâ-fâm
- 31 Turfadür ol semend-i bâlâ-rev
Kevser âbiş-hor u cevâhir cev
- 32 N'ola tehlîli itse 'âlemi pür
Hulddan kopma bir zarîfidür
- 33 Bindi çün aña h'âce-i ebrâr
Yükini tutdı ol huçeste-mehâr
- 34 Sîhası göç nağırını çaldı
Hiç durur mı şikârını aldı
- 35 Tâciridir o Ka'be-i cânıñ
Hep tefârîkidür yüki anıñ
- 36 N'ola tartılsa andan ol zer-i nâb
İki altun terâzûsıydı rikâb
- 37 Kudsiyân kim mukîm-i hidmetidür
Cümlesi zîr ü bâl-i minnetidür

- 38 Her biri bir işiñ medârı idi
Hele Cibrîl kîse-dârı idi
- 39 Şevkdan mest olup 'ale'l-ıtlak
Basdığı yiri bilmez idi Burak
- 40 Çâr-pâreyle raks idüp hem-vâr
Destine çâr-pâre pây-ı çehâr
- 41 'Aşkıla gâh sayha eyler idi
Kendi çalardı kendi oynar idi
- 42 Oldı nakş-ı ni'âl-i ferruh-fâl
Semt-i mihrâb-ı kuds-i devlete dâl
- 43 Bu cemâ'atile ol imâm-ı verâ
Kıldı çün 'azm-i Mescid-i Aksâ
- 44 Enbiyâ ile mürselîne temâm
Oldı ber-muktezâ-yı dikkat imâm
- 45 Çünkü esnâ-yı râh idi ammâ
Seferî iki rek'at itdi edâ
- 46 Rûsulüñ cümlesin o zât-ı şerîf
Eyledi iltifât ile teşrîf
- 47 Dûş-ı 'Îsâ'ya reşk-i bürd-i Yemen
Câme virdi imâm-ı Mûsâ'dan
- 48 Gördi bir nerdübân-ı bî-mânend
Derecât-ı bihişt gibi bülend
- 49 Câmi'-i âsumâna minber idi
Nâme-i da'vete ya mîstar idi
- 50 Rûh-veş kim bedenden ide hurûc
Çıkdı dünyâdan aña itdi 'urûc

- 51 Mefhar-ı ins ü cinn ü snf-ı melek
Âsumâna çıkardılar öğerek
- 52 Menzil-i mâha vardı zayf-ı 'azîz
İtdi bir tek rikâb-ı dest-âvîz
- 53 Bakmadı ol hudûv-i 'âlî-şân **(4b)**
Rahş-ı 'azme üzengi itdi hemân
- 54 Tîr'e olup ikinci gökde dü-çâr
Şıkk-ı sâniye itdi defter-dâr
- 55 Yazdı rûy-ı nüvâziş-i ikrâm
Kademinden kalem-dih oldı bekâm
- 56 Meclis-i sâlis oldı çün mesken
Virdi Nâhîd sâz-ı şevke düzen
- 57 Ne nigâh u ne iltifât itdi
Düzenin bozmadı geçüp gitdi
- 58 Çeşme-i mihre vardı ol meh-rû
Kâdir olmadı pâyına koya su
- 59 Hüsn-i hûrşîde zevrak aldırđı
Gice tası tarağı kaldırđı
- 60 Kasr-ı Behrâm'a oldı çün mihmân
Pâyına başın eyledi ğaltân
- 61 Aña bir hayli i'tibâr itdi
Şeh-i necme silâh-dâr itdi
- 62 Müşterî görđi çünki manzarını
Açdı kâlâ-yı şevkiñ ülkerini
- 63 Nesi var ise köhne vü nevden
Pâyına dökđi saçdı pastavdan

- 64 N'ola artarsa şânı Keyvân'ın
Kara ağasıdır o sultânın
- 65 Câmî-i heştüme düşünce sebîl
Çıkdı kürsisine o şeyh-i cemîl
- 66 Kudsiyânın safâsı oldu ziyâd
Cümlesi itdi ol gice irşâd
- 67 Cilve-gâhı olunca çarh-ı nühüm
Ötdi nüh-kubbe-i felek güm güm
- 68 Ğurfe-i 'arş kim mukarnas idi
Perde-i bâr-gâhı atlas idi
- 69 Basıcak üstine Burâk ile pâ
Oldı atlas kabarcığı peydâ
- 70 Kimse ol vakte dek 'ale'l-ıtlak
Atlas-ı 'arsa basmamışdı ayak
- 71 Gelicek sidreye Habîb-i Celîl
Kaldı pervâzdan per-i Cibrîl
- 72 Cây-ı dîrînede geçüp yirine
Kaldı yazıldı mânde defterine
- 73 N'ola çeşmi dökerse dürr-i 'Aden
Çıkdı bir öyle berr-i ihsândan
- 74 Nic' olur hâl-i pür-melâl-i sadef
Çıka destinden öyle dürr-i Necef
- 75 Fürkatinden dükendi yatdı Burak
Cismine na'l yakdı dâğ-ı firâk
- 76 Nişlesün dil-figâr-ı gam-dîde
İşlemez eşhebi o vâdîde

- 77 Kârdan kaldı çünkü ol iki zâr
Yanaşup Refref oldu hizmet-kâr
- 78 Neye beñzer o mâh Refref' de
Sîb-i Firdevs gûşe-i refde
- 79 Süfrem-i şem'-dân idi Refref
Kendi üstünde şem'-i bezm-i şeref
- 80 Şeyh-i *levlâk*-i hâriku'l-âde
Saldı rûy-ı hevâyâ seccâde
- 81 Şevk-ı dîdâr birle vâlih ü deng
Gitdi Refref'le nice bin ferseng
- 82 Hâsılı refte refte Refref de
Kaldı yolda çü mâh-ı yek-hefte
- 83 Bir makâma irişdi ol sultân
Ne zemîn var ne âsumân ne mekân
- 84 Reng-i rûdan münezzeh ü tâhir
'Âlem-i nûr-ı 'aşk u 'âlem-i sır
- 85 İtdi nâgeh safâ-resân-ı semâ'
Üdnü minnî kerâmetin esmâ'
- 86 O kerâmetle cism olup sûzen
Geçdi biñ perde nûr u zulmetden
- 87 Bî-tekellûf o zayf-ı h'ân-ı kabûl
Meclis-i hâs-ı kurba buldı vusûl
- 88 Oldı dergâh-ı Kibriyâda nedîm
Tek ü tenhâ ne rûh var ne kelîm
- 89 İtdi bir bezm-gehde 'ayş-ı hafî
Ne necî var ne halbeci ne safî

- 90 Berk urup şeş-cihâtdan envâr
Lâ-mekân oldu hep tecellî-zâr
- 91 Ne dehen var idi ne sem' ü lisân
Hû diyüp hû işidür idi hemân
- 92 Câmı mahv eyleyüp tecellîler
Yine isbât ider tesellîler
- 93 Gâh nâ-bûd iderdi gâh bedîd
Dil-i müştâkı sırr-ı halk-ı cedîd
- 94 Fâniyât oldu kâ'inât hemân
Nûr-ı Zât idi eyleyen leme'ân
- 95 Geçdi nâzüklük ile nice suhan
Kıssa-ı 'aşkıla mahabbetden
- 96 Vasfdan hâric idi nâz u niyâz
Ne hurûf u ne nutk u ne âvâz
- 97 Kâle gelmez o sohbet ü o suhan
Açma ey dil kutuyu fâş-mekon
- 98 Kereminden Müheymin ü Ğaffâr
Mustafâ'ya hazâ'in itdi nisâr
- 99 'Akla sığmaz 'atıyyeler virdi
Vasfa gelmez hedıyyeler virdi
- 100 Yükinı tutdı h'âce-i 'âlem
İnsurâfa icâzet aldı o dem
- 101 Sür'at-ı müjde için ümmetine
Tarfetü'l'-ayn içinde indi yine
- 102 Germ buldı firâş-ı fâhirini
Kerem ıssı sovutmadı yirini

- 103 Yek-be-yek eyledi Resûl-ı Kerîm
Ol hedâyayı ümmete taksîm
- 104 Zarfı mikdârı aldı herkes feyz
İsterem bende Sâbit üzkes feyz
- 105 Bâde-i 'aşkdan alup hâlet
Göreyin nicedür o keyfiyyet
- 106 Yâ İlâhî 'inâyet eyle baña
Câm-ı 'aşkı kerâmet eyle baña
- 107 Dîde-i câna 'ayn-ı nûr olsun
Çeşm-i nefis-i harîs kûr olsun
- 108 Beni râh-ı rızâda kullandır
Hıdmet-i Mustafâ'da kullandır
- 109 Vireyin biñ hulûsıla bi'z-zât
Hazretiñ gül cemâline salavât
- 110 Be-bülendî-i câh-ı server-i dîn
Be-kemâl-i Çehâr-yâr-ı güzîn

EKLER

(Fotoğraf: 1) Numan Efendi Ev Hamamı harabesi

(Fotoğraf: 2) Numan Efendi Ev Hamamı harabesi

(Fotoğraf: 3) Numan Efendi Haziresi'nin Ulu Cami'ye bakan cephesi

(Fotoğraf: 4) Hazirenin giriş kapısı ve üzerindeki kitabe

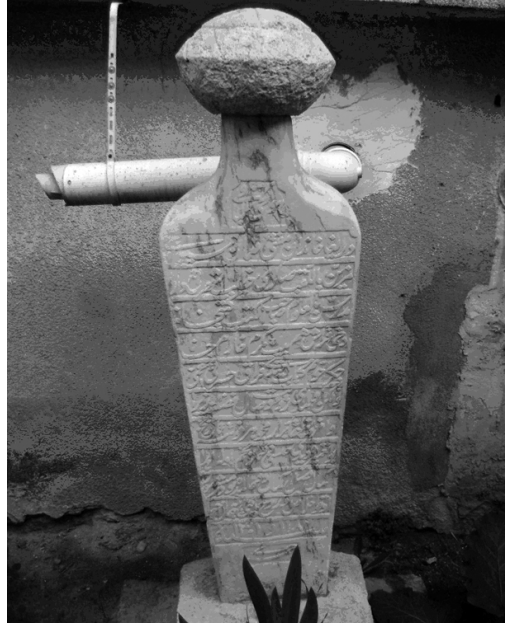
(Fotoğraf: 5) Hazirenin güney doğusundaki çeşmenin yeri

(Fotoğraf: 6) Numan Efendi Haziresi'nin 1910'lu yıllardaki görünüşü (Hazirenin arkasında Numan Efendi Kütüphanesi'nin kubbesi görünmektedir.)

(Fotoğraf: 7) Hazirenin iç kısmındaki iç içe daire biçimindeki altı adet kıvrımdan oluşan iki helezon

(Fotoğraf: 8) Numan Efendi'nin kabri

(Fotoğraf: 9) Numan Efendi Haziresi'nin iten görünüşü